अङ्गदं कृतकर्म्माणं यौवराज्येऽभ्यषेचयत् । ततस्तैरेव सहितोरामः सौमित्रिणा सह ।
यथागतेन मार्गेण प्रययौ स्वपुरं प्रति । अयोध्यां स समासाद्य पुरीं राष्ट्रपतिस्ततः । २५८०
भरताय हनूमन्तं दूतं प्रास्थापयत्तदा । लक्षयित्वेङ्गितं सर्व्वं प्रियं तस्मै निवेद्य वै ।
वायुपुत्रे पुनः प्राप्ते नन्दिग्राममुपागमत् । स तत्र मलदिग्धाङ्गं भरतञ्चीरवाससं ।
अग्रतः पादुके कृत्वा ददर्शासीनमासने । सङ्गतो भरतेनाथ शत्रुघ्नेन च वीर्य्यवान् ।
राघवः सह सौमित्रिर्म्मुमुदे भरतर्षभ । ततोभरतशत्रुघ्नौ समेतौ गुरुणा तदा ।
वैदेह्यादर्शनेनोभौ प्रहर्षं समवापतुः । तस्मै तद्भरतोराज्यमागतायातिसत्कृतं । २५८५
न्यासं निर्यातयामास युक्तः परमया मुदा । ततस्तं वैष्णवे शूरं नक्षत्रेऽभिमतेऽहनि ।
वशिष्ठोवामदेवश्च सहितावभ्यषिञ्चतां । सोऽभिषिक्तः कपिश्रेष्ठं सुग्रीवं ससुहृज्जनं ।
विभीषणञ्च पौलस्त्यमन्वजानाद्गृहान् प्रति । अभ्यर्च्य विविधैर्भागैः प्रीतियुक्तौ मुदा युतौ ।
समाधायेतिकर्त्तव्यं दुःखेन विससर्ज्जह । पुष्पकञ्च विमानं तत् पूजयित्वा स राघवः ।
प्रादाद्वैश्रवणायैव प्रीत्या स रघुनन्दनः । ततोदेवर्षिसहितः सरितं गोमतीमनु । २५९००
दशाश्वमेधानाजह्रे जारूथ्यान् स निरर्गलान् ।
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि रामोपाख्यानपर्व्वणि रामराज्याभिषेके नवत्यधिकद्विशततोऽध्यायः ॥ २८० ॥
॥ मार्कण्डेय उवाच ॥ एवमेतन्महाबाहो रामेणामिततेजसा । प्राप्तं व्यसनमत्युग्रं वनवासकृतं पुरा ।
मा शुचः पुरुषव्याघ्र क्षत्रियोऽसि परन्तप । बाहुवीर्य्याश्रिते मार्गे वर्त्तसे दीप्तनिश्चये ।
न हि ते वृजिनं किञ्चिद्वर्त्तते परमण्वपि । अस्मिन्मार्गे निषीदेयुः सेन्द्राअपि सुराऽसुराः ।
संहत्य निहतोवृत्रोमरुद्भिर्व्वज्रपाणिना । नमुचिश्चैव दुर्द्धर्षोदीर्घजिह्वा च राक्षसी । २५९५
सहायवति सर्व्वार्थाः सन्तिष्ठन्तीह सर्व्वशः । किन्तु तस्याजितं संख्ये यस्य भ्राता धनञ्जयः ।
अग्रञ्च बलिनां श्रेष्ठोभीमोभीमपराक्रमः । युवानौ च महेष्वासौ वीरौ माद्रवतीसुतौ ।
एभिः सहायैः कस्मात्त्वं विषीदसि परन्तप । य इमे वज्रिणः सेनां जयेयुः समरुद्गणां ।
त्वमप्येभिर्म्महेष्वासैः सहायैर्देवरूपिभिः । विजेष्यसि रणे सर्व्वानमित्रान् भरतर्षभः ।
इतश्च त्वमिमां पश्य सैन्धवेन दुरात्मना । बलिना वीर्य्यमत्तेन हृतामेभिर्म्महात्मभिः । २५९१०
आनीतां द्रौपदीं कृष्णां कृत्वा कर्म्म सुदुष्करं । जयद्रथञ्च राजानं विजितं वशमागतं ।
असहायेन रामेण वैदेही पुनराहृता । हत्वा संख्ये दशग्रीवं राक्षसं भीमविक्रमं ।
यस्य शाखामृगामित्राण्यृक्षाः कालमुखास्तथा । जात्यन्तरगता राजन्नेतत् बुद्ध्याऽनुचिन्तय ।
तस्मात्सर्व्वं कुरुश्रेष्ठ माशुचो भरतर्षभ । त्वद्विधा हि महात्मानो न शोचन्ति परन्तप ।
॥ वैशम्पायन उवाच ॥ एवमाश्वासितोराजा मार्कण्डेयेन धीमता । त्यक्त्वा दुःखमदीनात्मा पुनरप्येनमब्रवीत् । २५९१५
इति श्रीमहाभारते आरण्यपर्व्वणि रामोपाख्यानपर्व्वणि युधिष्ठिराश्वासे एकनवत्यधिकद्विशततोऽध्यायः ॥ २८१ ॥ समाप्तञ्च
रामोपाख्यानपर्व्व ॥